

I N H O U D

	blz.
1 Inleiding	1
2 Maatstaven ter beoordeling van de financiering	1
3 Een methode ter bepaling van de toekomstige financiële ontwikkeling	9
<u>a.</u> De toekomstige behoefte aan additionele geldmiddelen	10
<u>b.</u> De dekking van de toekomstige behoefte aan additionele geldmiddelen	12
<u>c.</u> De mogelijkheid tot het opnemen van de nodige leningbedragen	14
4 Uitkomsten van het onderzoek	16
<u>a.</u> De rentabiliteitsontwikkeling in de laatste jaren .	16
<u>b.</u> De tot dusverre gevoerde afschrijvingspolitiek	17
<u>c.</u> De ontwikkeling van enige verhoudingsgetallen in de laatste jaren	19
<u>d.</u> De te verwachten financiële ontwikkeling	20
5 Slot	25

's Gravenhage Mei 1954.

1. Inleiding

Het Bestuur van de Nationale Coöperatieve Raad heeft in Mei 1953 in een schrijven aan het Landbouw-Economisch Instituut als zijn indruk te kennen gegeven, dat een onderzoek inzake het vraagstuk van de financiering van landbouwcoöperaties aan een behoefte zal kunnen voldoen. Op grond hiervan heeft het Bestuur van het Landbouw-Economisch Instituut het wenselijk geoordeeld een dergelijk onderzoek in te stellen. Praktische overwegingen leidden er toe het onderzoek te beginnen bij de sector der coöperatieve aan- en verkoopverenigingen, waarna ook andere sectoren van het landbouwcoöperatiewezen in studie zullen worden genomen.

Tijdens besprekingen met de Nationale Coöperatieve Raad, de Nationale Coöperatieve Aan- en Verkoopvereniging voor de Landbouw "Centraal Bureau", de Coöperatieve Centrale In- en Verkoopvereniging voor Gewestelijke Landbouw In- en Verkooporganisaties (C.I.V.) werd besloten, dat het Landbouw-Economisch Instituut een proefonderzoek zou instellen naar de financiering van enige coöperaties, die bij het Centraal Bureau zijn aangesloten. In nader overleg met de Centrale Accountantsdienst voor Coöperatieve Verenigingen zijn voor dit onderzoek 5 verenigingen in de Achterhoek gekozen.

In de onderhavige nota, waarin de resultaten van dit onderzoek zijn samengevat, is getracht een methode te ontwikkelen aan de hand waarvan de financiering van coöperatieve aan- en verkoopverenigingen kan worden beoordeeld. Het doel van deze studie moet vooral worden gezien als het verschaffen van een toetssteen aan belanghebbenden om te beoordelen, of het onderzoek tot andere verenigingen dient te worden uitgebreid.

2. Maatstaven ter beoordeling van de financiering

De coöperatieve aan- en verkoopverenigingen hebben zich in het verleden voorspoedig ontwikkeld, hoewel volgens sommigen tegen de gevolgde financieringswijze bezwaren zijn aan te voeren. Bedoelde bezwaren richten zich vooral tegen een te grote mate van financiering

met vreemde middelen en in het bijzonder met kort crediet.

Alvorens te kunnen vaststellen of deze bezwaren gegrond zijn, dient te worden nagegaan, welke maatstaven voor een beoordeling kunnen worden gebruikt.

Bij het probleem van de verkrijging van geldmiddelen, de z.g. passieve financiering, gaat het om de wijze waarop en de mate waarin tegen de laagste kosten de beschikking kan worden verkregen over voldoende koopkracht (kapitaal) ter dekking van de te verrichten bedrijfsuitgaven, m.a.w. ter dekking van de kapitaalbehoeften van een bedrijf. Het financieringsprobleem is dus zowel een vraagstuk van kosten als van liquiditeit, waarvan de oplossing afhankelijk is van zowel de grootte als de aard van de kapitaalbehoefte en het kapitaal-aanbod. Een beoordeling van de financiering is dan ook slechts mogelijk, indien men de mogelijkheden van kapitaalverkrijging nu en in de toekomst kent en bovendien inzicht heeft in de tegenwoordige en toekomstige kapitaalbehoefte van een coöperatie. Wij zijn geneigd aan het financieringsprobleem als kostenvraagstuk een minder grote betekenis toe te kennen; in de eerste plaats, omdat men, wil men het kostenaspect recht doen, met de renteontwikkeling in de toekomst rekening zou moeten houden, m.a.w. een tijdsdimensie zou moeten invoegen, evenals bij beschouwingen over de liquiditeit wordt gedaan - iets waarover weinig te zeggen valt -, in de tweede plaats, omdat de rentekosten relatief klein zijn en in de derde plaats, omdat financiering van de coöperatie tegen mininale kosten niet automatisch behoeft in te sluiten, dat het doel van een coöperatie, nl. maximaal voordeel voor de leden, wordt verwezenlijkt. Bij dit laatste kunnen wij denken aan het vraagstuk van het al of niet uitkeren van overschotten. Welke bedrijfspolitiek uiteindelijk voor de leden het gunstigst is - en daargaat hetin wezen om - is afhankelijk van de marginale belastingdruk op de leden en op de vereniging.

De kapitaalbehoefte wordt bepaald door de aard van de productie en dus door de aard, levensduur en ouderdom van de daarvoor nodige productiemiddelen, zoals silo, maalderij-installatie e.d. Daarnaast is de voorraadhouding en de debiteurenfinanciering voor de aan- en verkoopverenigingen van groot belang.

Ofschoon het in elk van de productiemiddelen afzonderlijk, met inbegrip van de voorraden, geïnvesteerde kapitaal door afschrijving resp. verkoop vrij komt, zal als gevolg van het overlappen van de levensduur der productiemiddelen en de opeenvolging van voorraden en debiteuren een minimum (kern) aan kapitaal in zekere mate permanent benodigd zijn. Daarnaast is er sprake van binnen het jaar omlopend kapitaal, waarbij gedacht kan worden aan de kapitaalbehoefte, die door de seizoentop in de voorraden en debiteuren wordt veroorzaakt.

Als algemene financieringsregel ten aanzien van de liquiditeit kan nu worden gesteld, dat de continuïteit van een coöperatie is gewaarborgd, als de kapitaalvoorziening naar grootte en naar termijnen wordt afgestemd op de variatie in de totale kapitaalbehoefte.

In afwijking van een in de literatuur gebruikelijke interpretatie van deze regel, volgens welke de permanente kapitaalbehoefte geheel door eigen kapitaal moet worden gefinancierd, moet naar onze mening worden gesteld, dat de permanente behoefte moet worden gedekt door permanent beschikbare middelen, waartoe naast het eigen kapitaal eveneens een deel van de langlopende schuld kan worden gerekend. Analooq met het verschijnsel, dat de totale kapitaalbehoefte voor de collectiviteit van de ieder voor zich verslijtende en tenietgaande duurzame productiemiddelen kan worden ontleed in een permanent en een variabel gedeelte, kan immers ook bij het vreemde kapitaal een dergelijke onderscheiding worden gemaakt. Door middel van een kapitaalvoorziening in de vorm van meerdere op verschillende tijdstippen vervallende, elkaar overlappende schulden, kan men eveneens voorzien in een behoefte aan permanent beschikbaar kapitaal. indien steeds opnieuw vreemd kapitaal kan worden verkregen.

In de eerste plaats kan hierbij worden gedacht aan financiering met ledenkapitaal, waarbij eventuele uitkeringen van ledenkapitaal kunnen worden gecompenseerd door inhouding van een deel der opbrengsten of overboeking van overschotten naar de ledenrekening. Hierdoor kan een kern aan beschikbaar ledenkapitaal worden verkregen. Een ander argument, dat kan worden aangevoerd ter verdediging van dekking van een permanente

kapitaalbehoefte door middel van ledenkapitaal, kan worden ontleend aan het risicodragende karakter, dat door de aansprakelijkheidsregeling aan het ledenkapitaal wordt gegeven. De financieringsfunctie van ledenkapitaal kan dan ook wel tot op zekere hoogte met die van het eigen kapitaal worden gelijkgesteld.

In de tweede plaats zij hier de aandacht gevestigd op de mogelijkheid een permanente kapitaalbehoefte te dekken door elkaar overlappende leningen of crediteurenschulden, terwijl het ook denkbaar is, dat wordt gefinancierd met leningen waarop geen aflossingsverplichtingen rusten. Dit laatste geval heeft zich in de praktijk wel voorgedaan, ofschoon tegenwoordig aan vrijwel alle leningen aflossingsverplichtingen zijn verbonden. Een algehele financiering van een vaste kapitaalbehoefte door middel van leningen zal in de praktijk wel niet voor verwezenlijking vatbaar zijn, aangezien waarschijnlijk niet voldoende kapitaalverschaffers te vinden zullen zijn om tot het vereiste aantal leningen te komen, dat nodig is om de gewenste kern in de schulden te verkrijgen. Het is als uiterste consequentie van dit systeem van financiering denkbaar, dat voor elke te verrichten aflossing een lening zou moeten worden opgenomen ter grootte van deze aflossing. Zo'n krasse veronderstelling zou echter van weinig realiteitsbesef getuigen. Voor zover echter een kern in de langlopende schulden kan worden verkregen, is een zekere mate van financiering der permanente kapitaalbehoefte met behulp van langlopende schuld in beginsel verdedigbaar. Een veroordeling van de financiering van een coöperatie op grond van het feit, dat de constante kapitaalbehoefte niet door eigen kapitaal is gedekt, zou daarom naar onze mening zeker te ver gaan, zelfs wanneer bij het eigen kapitaal ook het ledenkapitaal zou worden gerekend. De nauwe verbondenheid, die er tussen het landbouwcoöperatiewezen en de landbouworiedietinstellingen bestaat, is voor de aan- en verkoopverenigingen een zekere waarborg, dat schuldvernieuwing bij aflopende leningen in het algemeen wel zal kunnen plaats vinden. Mede daarom bestaat er een vrij grote mate van zekerheid, dat door middel van leningen, althans een deel van de permanente kapitaalbehoefte kan worden gedekt. Hoe groot dit deel kan zijn, is echter niet algemeen vast te stellen.

Overigens dienen wij ons er rekenschap van te geven, dat aan het begrip permanent in dit verband meestal niet gemakkelijk een objectieve kwantitatieve inhoud kan worden gegeven. Daar met kapitaal, dat permanent beschikbaar moet zijn, wordt bedoeld de minimum kapitaalbehoefte in de loop van de tijd, is het tijdvak, waarover men het bedrijf beschouwt, van beslissende betekenis voor het vaststellen van het minimumbedrag aan permanent benodigde middelen. Meestal beschikt men echter niet over een begroting van de toekomstige kapitaalbehoefte, zodat men in de praktijk het woord permanent veelal kan vervangen door langdurig.

Uit het oogpunt van de liquiditeit is het in beginsel ongewenst, wanneer een langdurige kapitaalbehoefte met kort crediet (rekening-courantcrediet) wordt gedekt. Rekening-courantcrediet moet gedurende het jaar omlopen op gevaar van opvraging door de bank. In geval van opvraging zou de vereniging in liquiditeitsmoeilijkheden geraken, wanneer de middelen op lange termijn zouden zijn geïnvesteerd. Dat in werkelijkheid verschillende coöperaties duurzame investeringen hebben gefinancierd met kortlopend bankcrediet is onder meer toe te schrijven aan het feit, dat het voor een coöperatie in verschillende gevallen met betrekking tot de kosten weinig uitmaakt, of met lang dan wel met kort crediet van een boerenleenbank wordt gefinancierd, aangezien de rentepercentages voor beide soorten kapitaal vaak vrijwel gelijk zijn. Daarenboven is van de kant van de boerenleenbanken niet altijd voldoende acht geslagen op de contractuele bepaling, dat het rekening-courantcrediet gedurende het jaar moet omlopen. Verschillende coöperatieve aan- en verkoopverenigingen konden dan ook, gelet op de coöperatieve band met de credietverlenende bankinstellingen, zonder bezwaar aan bankcredieten een duurzame bestemming geven, zonder bevreesd te zijn, dat tot opvraging der rekening-courantsaldi zou worden overgegaan. De coöperatieve landbouwoordetinstellingen zullen zich niet gemakkelijk veroorloven een coöperatieve vereniging in onoverkomelijke moeilijkheden te brengen. Hierdoor zou immers aan de coöperatieve goodwill te veel afbreuk worden gedaan. Bovendien moet bij de in de praktijk soms plaats vindende dekking van een langdurige kapitaalbehoefte met kortlopend crediet nog in aanmerking worden genomen, dat langlopende voorschotten

evenzeer als rekening-courantcredieten op korte termijn opeisbaar zijn, zodat deze voorschotten in juridisch opzicht niet veel van credieten in lopende rekening afwijken.

Bovenstaande beschouwingen voeren ons tot de conclusie, dat met de toepassing van objectieve, onveranderlijke maatstaven ter beoordeling van de financiering, voorzichtigheid moet worden betracht, in het bijzonder bij coöperatieve verenigingen. De mate waarin met vreemd kapitaal kan en mag worden gefinancierd, hangt samen met de risico's, die door het eigen kapitaal moeten kunnen worden opgevangen. De uiteindelijke begrenzing van het vreemde kapitaal wordt daarom bepaald door de credietwaardigheid van de coöperatie en de eisen die kapitaalverstrekkers daaraan stellen. Beoordeling van de financiering is dan ook in laatste aanleg beoordeling van de credietwaardigheid tegen de achtergrond van de mogelijkheden van kapitaalverkrijging.

Bij de opstelling van normen voor beoordeling van de financiering van coöperaties dienen wij ons enerzijds zoveel mogelijk aan te sluiten bij de in de praktijk mogelijk gebleken financieringswijzen, doch anderzijds moeten wij er ons voor hoeden, dat op deze manier in wezen ongezonde financieringsmethoden tot norm worden verheven. Wij kunnen dit met twee voorbeelden toelichten.

Dekking van langdurige kapitaalbehoeften door juridisch kortlopend crediet kan uit het oogpunt van de coöperatie niet dadelijk worden afgekeurd, als aan dit crediet door de houding van de credietgevende bank economisch een langlopend karakter wordt gegeven. Voor zover er al van een afkeuring sprake zou kunnen zijn, zou deze zich uitsluitend tot de credietgevende instellingen kunnen richten, indien deze b.v. de op korte termijn opvraagbare spaargelden in te hoge mate (op al dan niet verkapte wijze) op lange termijn zouden beleggen. Een zodanige credietpolitiek kan echter niet duurzaam worden gevoerd, zonder dat de credietgevende instellingen zelf in moeilijkheden zouden komen. Daarom moet dekking van langdurige behoeften van een coöperatie door op korte termijn beschikbare gelden worden ontraden.

Als ander voorbeeld zij gewezen op de onbeperkte aansprakelijkheid, die als zekerheid voor door een coöperatie op te nemen leningen wordt aanvaard. Het komt inderdaad veelvuldig voor, dat op basis van deze aansprakelijkheid geld kan worden verkregen. Aan de andere kant echter vertonen de geldgevende bankinstellingen begrijpelijke aarzeling als het op een uitwinning van de aansprakelijkheid aankomt. Indien en voor zover de banken zich op het standpunt stellen, dat van de aansprakelijkheid geen gebruik moet worden gemaakt, moet echter ook een reële basis voor de zekerheid worden gezocht en wel met name in de waarde der verschillende activa en vooral in de mate, waarin de vereniging economisch gezond is. Wij zullen dan ook - gelet op de wenselijkheid geen beroep op de aansprakelijkheid behoeven te doen - beoordelingsnormen moeten opstellen, als ware er geen aansprakelijkheidsregeling. Wij zouden hierbij een voorbehoud willen maken ten aanzien van de betekenis, die aan de ledenrekening moet worden toegekend. Het is redelijk, dat de leden door hun lidmaatschap van een coöperatie bedrijfsrisico dragen. Het is daarom ook aanvaardbaar, dat aan het ledenkapitaal een risicodragend karakter wordt toegekend en dat het tot op zekere hoogte met eigen kapitaal wordt gelijk gesteld. De juridische grondslag voor een dergelijk standpunt wordt dan evenwel gevormd door de aansprakelijkheid, die de leden jegens de coöperatie hebben.

De volgende maatstaven zullen door ons bij de beoordeling van de financiering van aan- en verkoopverenigingen worden aangelegd.

1. De vereniging dient de te maken kosten (op basis van calculatie tegen vervangingswaarde) volledig goed te maken. Een duurzame verliesgevendheid zal de liquiditeit en de credietwaardigheid op den duur ongunstig beïnvloeden.
2. De tot heden verrichte afschrijvingen dienen in overeenstemming te zijn met de prestaties, die de productiemiddelen in het verleden hebben geleverd, gewaardeerd tegen de tegenwoordige vervangingswaarde van die productiemiddelen. Ingeval de afschrijvingen in dit opzicht te gering zijn, moet worden nagegaan of dit tekort wellicht

is gecompenseerd door reserveringen, waardoor het eigen kapitaal relatief gezien toch in stand is gebleven. Een onjuiste afschrijvingspolitiek wrekt zich niet alleen in kapitaalverliezen en dus in een verzwakking van de credietwaardigheid, doch eveneens in een ongunstiger liquiditeitspositie, zodra goedkoop ingekochte activa tegen hogere prijzen moeten worden vervangen. (Zie ook punt 4).

3. De duurzame investeringen moeten met op lange termijn beschikbaar kapitaal worden gefinancierd. Dit betekent:

a. Gebouwen, machines, deelnemingen en de minimaal in voorraden en debiteuren geïnvesteerde middelen, moeten worden gefinancierd met langdurig ter beschikking staand kapitaal, d.w.z. met eigen kapitaal, ledenkapitaal, langlopende leningen en een eventuele vaste kern in de vlottende schulden. Welk gedeelte van de kern in de kapitaalbehoefte door eigen- en/of ledenkapitaal moet worden gefinancierd, kan door ons niet worden vastgesteld. Wel zal worden aangegeven, in hoeverre de kern met eigen en ledenkapitaal wordt gefinancierd, aan de hand waarvan een subjectief oordeel kan worden gevormd.

Gezien het verband dat gelegd kan worden tussen het beloop van de voorraden en debiteuren enerzijds en het ledenkapitaal anderzijds, waardoor de beschikbare middelen zich dus gemakkelijk aan de behoeften kunnen aanpassen, verdient financiering van de niet gedurende een seizoen omlopende voorraden en debiteurensaldi met ledenkapitaal overweging.

b. De boven de vaste kern van voorraden en debiteuren minus crediteuren benodigde geldmiddelen mogen worden geput uit bankcrediet. Er moet echter tegen worden gewaakt, dat meer bankcrediet zou moeten worden opgenomen, dan ten hoogste kan worden verkregen. De slechts voor korte termijn (binnen het jaar) ter beschikking staande geldmiddelen

mogen slechts voor dekking van kortstondige kapitaalbehoeften worden gebruikt. Deze maatstaf leggen wij ook aan ten aanzien van het rekening-courantcrediet, omdat het van een gezonde bankpolitiek getuigt, dat er tegen wordt gewaakt, dat dit crediet voor duurzame investeringen wordt gebruikt en bovendien omdat door de banken grotere aandacht aan de naleving van het contractueel voorgeschreven omlopende karakter van het rekening-courantcrediet wordt geschonken.

4. De financiële positie van een bedrijf kan pas goed worden beoordeeld, indien men zich een beeld heeft gevormd van de financieringsproblemen, die in de naaste toekomst zullen ontstaan. Het is van grote betekenis, dat de vereniging ook in de naaste toekomst voor financiële moeilijkheden zal blijven gevrijwaard. Een oordeel over de financiering zal daarom steeds een zekere prognose dienen in te houden. Eventuele toekomstige moeilijkheden dienen reeds thans te worden onderkend, teneinde maatregelen ter verbetering te beramen. Een onderzoek naar de liquiditeit op lange termijn mag daarom niet achterwege blijven.

Uit het oogpunt van de solvabiliteit vindt de financiering met vreemd kapitaal een uiterste grens in de waarde der zekerheden, die door credietverstrekkers worden aanvaard. De financiële structuur zal niet zodanig mogen zijn, dat ter dekking van toekomstige kapitaalbehoeften deze grens zou moeten worden overschreden. Zou de geldbehoefte in de toekomst de aldus gegeven grens van kapitaalverkrijging te boven gaan, dan geraakt de coöperatie in een financieringszône, waarin de aansprakelijkheid, die op de leden drukt, groter is dan de op de ledenrekening gestorte bedragen.

De voor de beoordeling van de ontwikkeling op lange termijn uit te voeren berekeningen zullen in de volgende paragraaf nader worden toegelicht.

3. Een methode ter bepaling van de toekomstige financiële ontwikkeling

De toekomstige financiële ontwikkeling hangt voor een zeer groot deel af van de opbouw van het productieapparaat en de tegenwoordige financiële structuur. De ouderdom en de verschillen in levensduur der productiemiddelen, alsmede hun prijzen zijn bepalend voor de toekomstige kapitaalbehoefte voor noodzakelijke vernieuwingen, terwijl het van de

tegenwoordige financiële structuur afhangt in welke mate alsnog vreemde middelen moeten en kunnen worden agetrokken.

De bij ons onderzoek gevolgde methode zal in het hiernavolgende worden toegelicht aan de hand van de gegevens van één der verenigingen (zie bijlage I). De berekeningen zijn uitgevoerd uitgaande van de bestaande financiële situatie op 30 Juni 1953. Daar voor de op deze datum aanwezige activa reeds een bepaalde financiering is gevonden, kan in onze verdere beschouwingen uitsluitend de aandacht worden gericht op de veranderingen in de kapitaalbehoefte en het kapitaalaanbod.

a. De toekomstige behoefte aan additionele geldmiddelen

De toekomstige behoefte aan geldmiddelen wordt veroorzaakt door de volgende factoren:

1. de noodzaak versluten productiemiddelen te vervangen,
2. de uitvoering van uitbreidingsplannen,
3. de prijsontwikkeling,
4. eventuele verliezen,
5. aflossingen op reeds aangegane leningen,
6. aflossingen op nieuw aan te gane leningen,
7. uitkeringen van op ledenrekening gestorte gelden.

ad 1. De onderzochte verenigingen hebben bij de Covema een verzekerings-overeenkomst afgesloten met vóórtaxatie van de aanwezige gebouwen, machines en werktuigen. Hierdoor beschikken wij over een volledige opgave van de aanwezige gebouwen en inventaris met vermelding van de nieuwwaarde. Met behulp van de Technische Dienst van het Centraal Bureau is voor elk van de bij het onderzoek betrokken verenigingen de ouderdom en de nog te verwachten levensduur der verschillende activa benaderend vastgesteld. Zodra is bepaald in welk jaar vervangingen zullen moeten plaats vinden, is tevens bekend hoeveel geldmiddelen hiervoor bij gegeven prijzen der productiemiddelen nodig zijn¹⁾. Voor de als voorbeeld gekozen

1) Eenvoudigheidshalve zijn de residuwaarden der activa verwaarloosd. Bovendien moet worden bedacht, dat ten aanzien van de noodzaak tot vernieuwing van productiemiddelen in de praktijk een grotere elasticiteit bestaat dan door ons is aangenomen.

- coöperatie is in kolom 2 van Bijlage I aangegeven, hoeveel geldmiddelen nodig zijn voor vervanging van productiemiddelen.
- ad 2. Aan de directeuren der betreffende verenigingen is de vraag gesteld, welke uitbreidingen in het voornemen liggen en in welke jaren deze zijn geprojecteerd. Aan de hand van de hierop gegeven antwoorden kan worden vastgesteld, hoeveel kapitaal hiervoor bij bepaalde prijzen nodig is. Deze gegevens zijn in een afzonderlijke berekening gecombineerd met de kapitaalbehoeften, die met vervangingsinvesteringen samenhangen. Eenvoudigheidshalve is in Bijlage I een cijferopstelling weergegeven voor het geval dat uitsluitend vervangingsinvesteringen plaats vinden.
- ad 3. Uiteraard oefent de prijsontwikkeling een krachtige invloed uit op de kapitaalbehoefte voor vervangings- en uitbreidingsdoel-einden en evenzeer op het kapitaal, dat nodig is voor voorraad- en debiteurenfinanciering. Wij zullen ons niet wagen aan een voor-spelling van dit prijsbeloop en zullen onze berekeningen daarom moeten uitvoeren onder de veronderstelling, dat alle prijzen constant zullen blijven op het niveau van het jaar 1952/53. Een stijging van deze prijzen zal de financiële ontwikkeling ongunstiger doen zijn dan door ons is berekend, terwijl bij dalende prijzen een hieraan tegengestelde tendens zal optreden.
- ad 4. In eerste aanleg zullen wij veronderstellen, dat de kosten juist volledig worden gedekt.
- ad 5. De contractueel bedongen aflossingsbedragen zullen als jaarlijkse aflossingen worden aangehouden, zodat extra aflossingen buiten beschouwing zijn gelaten (Zie Bijlage I, kolom 3).
- ad 6. De looptijd van nog aan te gane leningen is - overeenkomstig de gemiddelde looptijd van door landbouwcredietinstellingen verstrekte voorschotten - op 15 jaar gesteld (zie ook b. ad 5).
- ad 7. Voorshands is verondersteld, dat de grootte van het ledenkapitaal geen verandering zal ondergaan, hetzij door het achterwege blijven van uitkeringen, of doordat stortingen op ledenrekening de uitkeringen compenseren.

b. De dekking van de toekomstige behoefte aan additionele geldmiddelen.

In de toekomstige behoefte aan geldmiddelen kan worden voorzien door:

1. liquidatie van beleggingen buiten bedrijf,
2. overtollige liquide en vlottende middelen,
3. verdiende afschrijvingsgelden,
4. overschotten,
5. storting van gelden op ledenrekening,
6. nieuwe nog aan te gane leningen.

ad 1. Hieronder verstaan wij beleggingen (zoals effecten), die gemakkelijk liquideerbaar zijn. Daar deze activa bij de aan- en verkoopverenigingen nagenoeg niet voorkomen, kan bij onze verdere beschouwingen hiervan worden afgezien.

ad 2. De liquiditeit op korte termijn komt tot uiting in het verschil tussen vlottende en liquide middelen, enerzijds en schulden op korte termijn anderzijds. Daarbij kan tot de vlottende middelen uitsluitend dat gedeelte van de voorraden en debiteuren worden gerekend, dat niet permanent aanwezig zal zijn. Evenzeer zal rekening moeten worden gehouden met de vaste kern in de schuld aan crediteuren. De kern in het verschil tussen voorraden + debiteuren - crediteuren is vastgesteld aan de hand van maandcijfers over de jaren 1951/52 en 1952/53, welke jaren als betrekkelijk normaal kunnen worden beschouwd. (zie grafiek A).

Indien de seizoenbehoefte aan geldmiddelen kan worden gedekt door rekening-courantcrediet - een veronderstelling, die redelijkerwijze mag worden aangenomen - kan een eventueel saldo aan liquide en werkelijk vlottende middelen boven de schulden op korte termijn worden gebruikt voor financiering op langere termijn. Ook het omgekeerde geval, nl. dat de schulden op korte termijn niet geheel door de liquide en werkelijk vlottende middelen worden gedekt, kan zich echter voordoen; dit betekent dan in feite, dat een langdurige kapitaalbehoefte door op korte termijn beschikbaar kapitaal is gedekt. Bij een gezonde financiering is het evenwel gewenst voor een dergelijk tekort langdurige dekking te vinden. Eventuele tekorten zijn door ons in het voorbeeld als negatief kassaldo aangeduid (kolom 14 van Bijlage I), waarvoor in

onze berekening dekking op lange termijn moet worden gevonden.

Het bedrag is als volgt berekend:

Goederenvoorraad per 30/6'53	f. 208.600
Debiteuren " "	" 267.600
Transitorische posten per 30/6'53	" 3.600
Liquide middelen " "	" 21.500
	f. 501.300
Vlottende schulden " "	" 214.800
	f. 286.500
Kern in voorraden + debiteuren	
minus crediteuren	" 350.000
Saldo -	f. 63.500

- ad 3. Jaarlijks komen uit de opbrengsten afschrijvingsgelden ter beschikking, die ter dekking van kapitaalbehoeften kunnen worden gebruikt. Voorshands is aangenomen, dat het exploitatie-overschot zodanig is, dat de afschrijvingen volgens vervangingswaarde 1952/53 geheel worden verdiend (zie kolom 15 van Bijlage I).
- ad 4. Een coöperatieve vereniging streeft in beginsel niet naar winst; de aan leden in rekening te brengen kosten of uit te betalen prijzen worden zo laag, resp. zo hoog mogelijk vastgesteld. Dit kan direct (tegelijk bij de afrekening van een transactie) of indirect (door middel van uitdeling van jaaroverschotten aan de leden) geschieden. Het rentabiliteitsvraagstuk kan dan ook bij een coöperatieve vereniging in beginsel worden herleid tot het vraagstuk van kostendekking. De mogelijkheid van financiering uit overschotten is daarom buiten beschouwing gelaten.
- ad 5. Ook financiering door middel van stortingen op ledenrekening is buiten beschouwing gebleven. Wel zullen de uitkomsten van het onderzoek zodanig kunnen worden weergegeven, dat blijkt hoeveel interne financiering (waaronder wij in dit geval naast reservering ook storting op ledenrekening verstaan) eventueel nodig is om tot een gezonde financiering te geraken.

ad 6. Voor zover de eigen geldmiddelen ontoereikend zijn om vervangingen te financieren o.q. uitbreidingsplannen te realiseren, zal een beroep op kapitaalverschaffers moeten worden gedaan ter grootte van het verschil tussen de kapitaalbehoefte en de aanwezige eigen geldmiddelen. De bereidheid van credietgevers tot het verstrekken van leningen kan natuurlijk nooit van te voren precies worden bepaald. Het is echter een aannemelijke veronderstelling dat zich in de credietmogelijkheden en credietvoorwaarden geen grondige wijzigingen zullen voordoen. Er is aangenomen, dat de looptijd van nieuw aan te gane leningen 15 jaar zal bedragen. In Bijlage I is er voorlopig van uitgegaan, dat de leningen, indien nodig, ook inderdaad kunnen worden verkregen. Later zal de mogelijkheid tot het verkrijgen van leningen nader worden besproken.

Het bedrag aan leningen, dat moet worden opgenomen, om de toekomstige kapitaalbehoefte te kunnen dekken, is bepaald door de som van de reeds besproken kapitaalbehoeften in elk van de jaren 1952 tot 1962 (kolom 12 van Bijlage I) te stellen tegenover de som van liquide middelen aan het begin van elk jaar (kolom 14) en beschikbaar komende afschrijvingen gedurende elk jaar (kolom 15). Voor zover dit totaal aan financieringsmiddelen ontoereikend is om de kapitaalbehoeften uit hoofde van vervangingen en aflossingen te dekken, zullen leningen moeten worden aangegaan om de vereniging in stand te houden (zie de bedragen in kolom 16 t/m 23). In de praktijk bestaat natuurlijk wel de mogelijkheid vervangingen uit te stellen om de leningbedragen te combineren. Met deze omstandigheden is geen rekening gehouden. Een ernstig bezwaar behoeft dit echter niet te zijn, daar op de lange duur toch tot vervanging moet worden overgegaan en bovendien een combinatie van leningen betrekkelijk weinig invloed heeft op de totale schuldenpositie. Van de toekomstige financiële ontwikkeling op lange termijn wordt daarom op de geschetste wijze toch wel een indruk verkregen.

c. De mogelijkheid tot het opnemen van de nodige leningbedragen.

In de vorige paragraaf werd besproken hoe kan worden vastgesteld,

tot welk bedrag leningen zouden moeten worden opgenomen om de vervangingen te kunnen financieren. Er dient dan evenwel nog te worden nagegaan, of de leningen ook inderdaad kunnen worden verkregen. De onbeperkte aansprakelijkheid der leden geeft, zoals reeds eerder is gesteld, aan de solvabiliteit van de coöperatie (d.w.z. het vermogen der vereniging om bij liquidatie alle bestaande schulden te voldoen) formeel een sterke basis. De ervaring inzake de financiering van coöperatieve verenigingen wettigt dan ook ten aanzien van de mogelijkheden tot kapitaalverkrijging een optimistisch oordeel.

Ofschoon bij de overwegingen van de credietgever natuurlijk rekening wordt gehouden met het aspect van de rentabiliteit, de gezondheid van het bedrijf e.d., zal in de meeste gevallen de uiterste grens van kapitaalverstrekking door de solvabiliteit of de liquidatiewaarde der activa van de vereniging worden bepaald. De liquidatiewaarde van een aankoopcoöperatie is in verband met de grote betekenis van de voorraden tamelijk hoog; de gemiddelde liquidatiewaarde van de gebouwen en machines kan, gelet op het gespecialiseerde karakter van deze activa, weliswaar niet hoger dan op 20% van de boekwaarde¹⁾ worden geschat, doch van de voorraden en debiteuren kan men deze in verband met de doorgaans voorzichtige waardering der voorraden wel op ongeveer 100% van de boekwaarde stellen.

Vanzelfsprekend zal de financierende instelling bij kapitaalverstrekking veiligheidsmarges in acht nemen, opdat zij niet al te gauw in de aan liquidatie of uitwinning van leden verbonden moeilijkheden verwickeld zal geraken.

Een coöperatie kan daarom in feite reeds geruime tijd voordat de solvabiliteitsgrens is bereikt in liquiditeitsmoeilijkheden komen.

Wannéér deze liquiditeitsmoeilijkheden echter in werkelijkheid zullen gaan optreden in verband met het niet kunnen verkrijgen van de nodige leningen, kan echter niet worden aangegeven. Wij zullen daarom moeten volstaan met eennaanduiding, in welke richting de financiering

1) Op basis van vervangingswaarde

met vreemd kapitaal zich zal kunnen ontwikkelen.

4. Uitkomsten van het onderzoek

a. De rentabiliteitsontwikkeling in de laatste jaren.

Het antwoord op de vraag, of het kostendekkingsbeginsel wordt verwezenlijkt, is op den duur van grote invloed op de financiële positie van coöperatieve verenigingen.

Bij ons onderzoek hoe de "rentabiliteit" zich heeft ontwikkeld moeten wij uitgaan van de jaaroverschotten op basis van afschrijvingen tegen vervangingswaarde. De kostenfactor rente op het eigen kapitaal kunnen wij uit liquiditeitsoogpunt verwaarlozen, daar deze rentepost immers behalve als kosten ook als ontvangst kan worden gezien.

De berekende overschotten op basis van vervangingswaarde zijn in onderstaande tabel weergegeven.

OVERSCHOT IN % VAN DE JAAROMZETTEN

Boekjaar	V e r e n i g i n g e n				
	I	II	III	IV	V
1948/49	0,5 ¹⁾	- 2,3	- 0,2 ¹⁾	- 2,6	- 1,4
1949/50	0,7 ¹⁾	0,8	2,7	- 0,1	- 0,5
1950/51	4,3 ¹⁾	1,6	4,6	1,6	5,2
1951/52	2,7	2,7	6,1	3,0	1,0
1952/53	1,9	0,8	0,7	1,6	- 0,1

De "rentabiliteit" van de onderzochte verenigingen blijkt over het geheel genomen bevredigend te zijn geweest. De financiële positie is door de behaalde overschotten versterkt, voor zover deze niet aan leden zijn uitgekeerd. In de voorgaande tabel is door een verwijzingsteken aangegeven, of uitkering in de betreffende jaren heeft plaatsgevonden.

1) In de betreffende boekjaren heeft uitkering van overschotten aan leden plaats gevonden. Vereniging III heeft in 1948/49 aan leden een in werkelijkheid niet aanwezig overschot uitgekeerd.

b. De tot dusver gevoerde afschrijvingspolitiek

Met behulp van gegevens omtrent de ouderdom, de nog te verwachten levensduur van de activa en de taxatiebedragen, die in de bij de Covema afgesloten verzekeringspolissen zijn vermeld, kon de boekwaarde worden vastgesteld van de resterende werkeenheden der productiemiddelen op basis van de vervangingsprijzen in 1952/53. Het saldo tussen de nieuwwaarde der productiemiddelen en deze boekwaarde geeft de waarde aan van de reeds verbruikte werkeenheden, aangeduid met de term "normatieve afschrijving". Met die aanduiding wordt dus verondersteld, dat het in voorgaande jaren op grond van prijsstijgingen te weinig afgeschrevene door extra afschrijvingen wordt ingehaald. Deze extra afschrijvingen hebben het karakter van reservering. Teneinde vast te stellen of de bij het onderzoek betrokken verenigingen in het verleden voldoende hebben afgeschreven om de vernieuwing van productiemiddelen uit eigen middelen te kunnen financieren, zijn deze z.g. normatieve afschrijvingen gesteld tegenover de in feite gedane afschrijvingen. Hierbij stuiten wij op de praktische moeilijkheid, dat aan de hand van de contrôle-rapporten niet exact kan worden vastgesteld, hoeveel de verenigingen in totaal op de bestaande activa hebben afgeschreven. De in rapporten over voorgaande jaren vermelde afschrijvingsbedragen kunnen immers ook afschrijvingen bevatten op goederen, die thans niet meer aanwezig zijn en dus ook niet in de verzekeringspolissen van de Covema zijn vermeld. Deze afschrijvingen zijn daarom niet in onze normatieve afschrijvingen vervat.

Zouden wij dus zonder meer de door ons berekende normatieve afschrijvingen gaan vergelijken met de volgens de rapporten gedane afschrijvingen, dan zou een te gunstig beeld worden verkregen. Wij hebben getracht dit bezwaar te ondervangen door de afschrijvingen te splitsen in die op gebouwen en die op machines en inventaris. Vanaf het jaar, waarin het oudste thans nog aanwezige gebouw is aangeschaft, zijn alle volgens de contrôle-rapporten tot op heden op gebouwen gedane afschrijvingen opgeteld. Voor machines en inventaris is van een maximale levensduur van 15 jaar uitgegaan, zodat de op deze activa verrichte afschrijvingen met inbegrip van in vooroorlogse jaren ten

laste van de exploitatierekening geheel afgeboekte aanschaffingen zijn gesommeerd vanaf het jaar 1938/39. Aldus is een benaderend cijfer verkregen van de afschrijvingen die op het bestaande apparaat zijn verricht. Dit cijfer, dat waarschijnlijk iets geflatteerd is, omdat sommige activa, waarvan wel de afschrijvingen worden meegerekend, niet meer aanwezig zullen zijn, is vergeleken met de normatieve afschrijvingen. De uitkomsten zijn in hiernavolgend overzicht samengevat. Het blijkt, dat drie verenigingen te weinig hebben afgeschreven.

TOTALE AFSCHRIJVINGEN OP DE AANWEZIGE ACTIVA, RESERVERING EN TOEVOEGING AAN LEDENKAPITAAL TOT EN MET HET BOEKJAAR 1952/53

Vereniging	Normatieve afschrijvingen	Werkelijke afschrijvingen	Kolom 3 in % van kolom 2	Toevoeging aan reserves ¹⁾	Kolom 3 + 5 in % van kolom 2	Toevoeging aan ledenrekening ¹⁾	Kolom 3 + 5 + 7 in % van kolom 2
1	2	3	4	5	6	7	8
I	381.900	307.100	81	./ 5.200	79	235.400	141
II	357.300	305.300	85	56.000	101	100	101
III	369.700	499.800	135	117.300	164	165.500	207
IV	799.000	721.800	90	234.800	120	61.700	127
V	549.200	726.400	134	55.100	144	7.400	146

Voor zover afschrijvingen onvoldoende zijn geweest, is wellicht het tekort opgevangen door reservering, waardoor het eigen kapitaal toch in stand zou kunnen blijven. Op grond van deze overweging is ook nagegaan of wellicht de afschrijvingen met inbegrip van reserveringen groot genoeg zijn geweest om de normatieve afschrijvingen te dekken (kolom 7). Voor zover dit het geval is, zijn de aan leden te weinig in rekening gebrachte afschrijvingskosten uiteindelijk toch ten laste van de leden gekomen wegens het achterwege blijven van uitkeringen van jaaroverschotten. Door vergelijking van kolom 7 en 8 is het bovendien mogelijk vast te stellen, in hoeverre door ledenkapitaal een tekort aan afschrijvingen is aangevuld.

- 1) Gerekend vanaf hetzelfde moment als waarop de afschrijvingen zijn medegetsld.
- 2) Met inbegrip van direct ten laste van de resultatenrekening gebrachte aanschaffingen.

Over het geheel genomen hebben de verenigingen in de periode na 30 Juni 1948 meer dan voldoende afgeschreven, hetgeen uit hierna-volgende tabel moge blijken.

AFSCHRIJVINGEN IN DE PERIODE VAN 30 JUNI 1948 TOT 30 JUNI 1953

Vereniging	Afschrijvingen van 30/6'48 tot 30/6'53			In totaal tot 30 Juni 1953 op het aanwezige actief te veel (+) of te weinig (25) afgeschreven
	normatief	werkelijk ¹⁾	over (+) of tekort (-)	
1	2	3	4	5
I	199.900	163.100	- 36.800	- 74.800
II	136.600	216.200	+ 79.600	- 52.000
III	183.000	229.900	+ 46.300	+130.100
IV	367.000	408.500	+ 41.500	- 77.200
V	252.400	398.300	+145.900	+177.200

c) De ontwikkeling van enige verhoudingsgetallen in de laatste jaren

Alvorens over te gaan tot een bespreking van de toekomstige financiële ontwikkeling is het gewenst een achtergrond te schetsen, waartegen de verkregen resultaten kunnen worden geplaatst. Dit kan geschieden door aan de hand van de balansgegevens over de jaren 1948-1953 enige belangrijke verhoudingsgetallen te berekenen. Deze kengetallen zijn in Bijlage II samengevat, zodat wij hier zullen volstaan met het weergeven van een algemene indruk omtrent het beloop er van.

Onderzoekingen hebben uitgewezen, dat een verbetering van de liquiditeitspositie het eerste tot uiting komt in de z.g. "working capital ratio", d.i. de verhouding van het overschot aan liquide en vlottende middelen boven de schulden op korte termijn in % van het balanstotaal (kolom 2). Het berekende verhoudingscijfer wordt enigszins vertroebeld, doordat een deel van de vlottende middelen (voorraden en debiteuren) niet als werkelijk vlottend kan worden beschouwd. Niettemin kan voor enige verenigingen wel van een verbetering van de liquiditeit

- 1) Met inbegrip van direct ten laste van de resultatenrekening gebrachte aanschaffingen.
- 2) Het verschil tussen de kolommen 2 en 3 van de voorgaande tabel.

op korte termijn worden gesproken. Dit is vooral het gevolg van omzetting van tot hoge bedragen gestegen rekening-courantredieten in langlopende leningen (zie de kolommen 5 t/m 7). Hoewel het eigen kapitaal sinds 1948 relatief is verminderd (kolom 3), is, dank zij deze omzetting, toch een groter deel van het in gebouwen, machines, deelnemingen, voorraden en debiteuren geïnvesteerde kapitaal door op lange termijn beschikbaar kapitaal gedekt (kolom 8).

Blijkens de toeneming van het eigen- en ledenkapitaal per lid is de economische binding van de leden aan de vereniging groter geworden.

d. De te verwachten financiële ontwikkeling

Met behulp van de grafieken B t/m F kan een indruk worden verkregen van het te verwachten beloop van de boekwaarde van gebouwen en machines in het geval, dat uitsluitend vervangings- en dus geen uitbreidings-investeringen zouden plaats vinden.

Het blijkt, dat alle onderzochte verenigingen op één na zich bevinden in een ontwikkelingsfase, waarin het in totaal in gebouwen en machines geïnvesteerde kapitaal een neerwaarts gerichte tendens vertoont. Dit houdt verband met het feit, dat de installaties betrekkelijk nieuw zijn, zodat grote vervangingen i.o. van gebouwen, in de onderzochte periode niet behoeven plaats te vinden. Uitgaande van de veronderstelling, dat zowel het eigen kapitaal als het ledenkapitaal geen daling zullen ondergaan, betekent deze ontwikkeling in dit geval, dat het bedrag aan uitstaande leningen in de toekomst zal kunnen dalen, ondanks het feit, dat sommige verenigingen in het verleden te weinig hebben afgeschreven.

De financiële positie van 4 van de 5 onderzochte verenigingen zal daarom in de eerstkomende 12 jaar een neiging tot verbetering kunnen vertonen indien uitsluitend vervangingsuitgaven zouden plaats vinden. Ter illustratie hiervan zijn ook verhoudingscijfers berekend van de benodigde uitstaande leningen ten opzichte van de boekwaarde der duurzame activa, het eigen kapitaal en het eigen + ledenkapitaal. Deze verhoudingsgetallen zijn weergegeven in Bijlage III A. Vatten wij de cijfers op 30 Juni 1953, 1954 en 1965 in een tabel samen, dan treedt de tendens tot verbetering der financiële positie duidelijk naar voren.

Vereniging	Leningen in % van de boekwaarde der duurzame prod.middelen			Leningen in % van het eigen kapitaal			Leningen in % van het eigen + ledenkapitaal		
	30/6'53	30/6'54	30/6'65	30/6'53	30/6'54	30/6'65	30/6'53	30/6'54	30/6'65
I	7	7	2	7	6	1	5	4	1
II	40	58	37	71	99	52	69	97	51
III	42	49	37	50	55	22	37	41	25
IV	13	24	46	12	20	54	11	19	50
V	39	47	29	55	63	28	54	62	28

In bovenstaande tabel zijn met opzet cijfers opgenomen over zowel 1953 als 1954. De gegevens op 30 Juni 1953 geven de toestand weer, die op dat tijdstip bestond. Voor zover evenwel een langdurige kapitaalbehoefte was gedekt door rekening-courantorediet, is aangenomen, dat gedurende het boekjaar 1953/54 een consolidatie van kortlopende bank-schulden in langlopende leningen plaats vindt, teneinde in langdurige behoeften met op lange termijn beschikbaar kapitaal te voorzien. Strikt genomen is daarom in deze tabel het cijfer per 30/6/1965 alleen vergelijkbaar met het cijfer per 30/6/1954 en niet met dat per 30/6/1953.

De financiële kracht van vereniging I komt behalve in grafiek B ook in bovenvermelde cijfers tot uiting. In de ongunstigste positie verkeert thans coöperatie II, waar de benodigde uitstaande lening-bedragen ten opzichte van het eigen kapitaal zeer groot zijn. Ook voor deze vereniging kan evenwel een gunstiger ontwikkeling worden verwacht. Daarentegen is voor vereniging IV een ontwikkeling in ongunstiger richting waarschijnlijk.

Een gunstige ontwikkelingstendens inzake de financiering, blijkt ook uit een groter deel van de duurzame activa, dat met eigen en ledenkapitaal kan worden gefinancierd. Indien wordt aangenomen, dat de kern in de voorraden plus debiteuren minus crediteuren door eigen middelen of door ledenkapitaal moet zijn gefinancierd, blijkt dat nog een vrij groot en tevens steeds groter wordend percentage door eigen middelen en ledenkapitaal kan worden gedekt (zie Bijlage IV A). Slechts vereniging IV maakt op bovenstaande een uitzondering. Vatten wij de betreffende cijfers op 30 Juni 1953 en 30 Juni 1965 samen, dan verkrijgen wij de volgende tabel:

DEEL VAN DE BOEKWAARDE DER DUURZAME ACTIVA, DAT DOOR EIGEN EN LEDENKAPITAAL KAN WORDEN GEFINANCIERD, NADAT OOK DE KERN IN HET VLOTTENDE KAPITAAL HIERDOOR IS GEDEKT

Vereniging	30/6'53	30/6'65
I	100	142
II	41	61
III	51	67
IV	65	51
V	47	68

Voor 4 van de 5 onderzochte verenigingen is het toekomstbeeld inzake de financiering dus niet ongunstig. Vereniging I blijkt zelfs over meer eigen kapitaal en ledenkapitaal te beschikken, dan in komende jaren nodig zal zijn om de tegenwoordig aanwezige duurzame activa en de kern in de vlottende activa te financieren, zodat zelfs een deel van de seizoenbehoefte aan kapitaal door deze middelen kan worden gedekt. Indien in de komende jaren geen uitbreidingen zouden plaats vinden, zou uit kostenoverwegingen wellicht uitkering van een deel van het ledenkapitaal aanbeveling kunnen verdienen. Daarbij mag echter niet over het hoofd worden gezien, dat wellicht na 1965 de in duurzame activa geïnvesteerde middelen wederom een stijging zouden kunnen vertonen, waarmee in dat geval in een financieringsplan rekening zou moeten worden gehouden.

Reeds eerder werd er op gewezen, dat ook van het in gebouwen en machines geïnvesteerde kapitaal een deel in zekere mate duurzaam is geïnvesteerd. Hoewel naar onze mening niet als eis mag worden gesteld, dat deze kern door eigen middelen of ledenkapitaal moet worden gefinancierd, is het toch belangwekkend, de percentages uit de voorgaande tabel te vergelijken met het percentage, dat deze kern in de duurzame activa uitmaakt van de totale boekwaarde daarvan. Als kern is daarbij aangenomen de laagste boekwaarde, die in de eerstkomende 40 jaar kan worden verwacht.¹⁾

1) Al naar gelang het aantal bedrijfsgebouwen blijkt deze kern in de duurzame activa te variëren van ongeveer 30 tot 40% van de nieuwwaarde van deze activa.

KERN IN DUURZAME ACTIVA IN % VAN DE BOEKWAARDE

Vereniging	30/6/53	30/6/'65
I	45	65
II	40	61
III	64	84
IV	77	60
V	53	80

Nadere beschouwing van beide laatste tabellen leert, dat een groot deel van het op zeer lange termijn geïnvesteerde kapitaal (de z.g. kern in gebouwen, machines, voorraden, e.d.) door eigen en ledenkapitaal zal kunnen worden gefinancierd. Zeer duidelijk blijkt dit ook uit de grafieken B tot en met F.

Eén van de veronderstellingen, waarop voorgaande conclusies zijn gebaseerd, is dat de benodigde leningen inderdaad kunnen worden verkregen. Of dit inderdaad het geval zal kunnen zijn, wordt echter in laatste aanleg bepaald door de solvabiliteit van de verenigingen. Zouden wij de aansprakelijkheid van de leden boven de reeds op de ledenrekening gestorte bedragen buiten beschouwing laten, dan wordt de solvabiliteit bepaald door de liquidatiewaarde van a) de duurzame activa (te stellen op 20% van de boekwaarde op basis van vervangingsprijzen) en b) de vlottende activa, te weten de voorraden, de debiteuren (te stellen op ongeveer 100% van de boekwaarde.) De liquidatieopbrengst zal uit het oogpunt van kapitaalverstrekkers bij voorkeur niet lager mogen zijn dan het totale bedrag aan schulden, m.n. de leningen en de crediteuren. Daar onze cijfers betrekking hebben op 30 Juni van elk boekjaar kan de liquidatiewaarde van de vlottende activa onder aftrek van de schuld aan crediteuren ongeveer worden gelijk gesteld aan de door ons berekende kern in voorraden + debiteuren - crediteuren.

Een indruk van de solvabiliteitsontwikkeling wordt verkregen, door van de som van bovenbedoelde kern en 20% van de boekwaarde, het saldo aan uitstaande leningen af te trekken. De aldus berekende solvabiliteits-tkortten of -overschotten zijn in Bijlage V A vermeld. Teneinde de relatieve betekenis van deze bedragen vast te stellen, zijn zij tevens

der duurzame productiemiddelen

uitgedrukt in % van de omzet in 1952/53.

Uit de vermelde cijfers blijkt, dat alleen vereniging II insolvent is in de hierboven aangeduide betekenis, hetgeen aldus moet worden opgevat, dat de op de leden drukkende aansprakelijkheid het bedrag te boven gaat, welk op ledenrekening is gestort. Hier staat tegenover, dat het ledenkapitaal van bedoelde vereniging zeer klein is (nl. nog geen 1% van het balanstotaal). Indien men het wenselijk zou oordelen, dat de aansprakelijkheid van de leden reeds bij voorbaat wordt gedragen door een op ledenrekening gestort bedrag of door de reserve - een wenselijkheid, die van bankzijde zeker overweging verdient - dan zou het ledenkapitaal of de reserve moeten worden vergroot.

De mate, waarin dit het geval zou moeten zijn, kan eveneens met behulp van de cijfers van Bijlage V worden beoordeeld; een solvabiliteitstekort op 30 Juni 1960 van 1.5% van de omzet, betekent b.v., dat in de periode van 1953 tot 1960 (gedurende 7 jaar) een vergroting van reserves of ledenkapitaal van in totaal 1.5% van de jaaromzet nodig zou zijn, om juist de solvabiliteitsgrens te bereiken.

Uit het oogpunt van de solvabiliteit bezien, is voor de onderzochte verenigingen over het algemeen eerder een verbetering dan een verslechtering te verwachten. Deze uitspraak geldt evenwel niet voor vereniging IV.

Hetgeen in het bovenstaande over de te verwachten financiële ontwikkeling is opgemerkt, is gebaseerd op de veronderstelling, dat in de komende jaren geen uitbreidingen zullen plaatsvinden. Blijkens de mededelingen, die van de verenigingen zijn ontvangen, bestaan er echter wel enige uitbreidingsplannen. Om een zo goed mogelijke indruk te verkrijgen van de toekomstige financiële ontwikkeling, moet met deze plannen rekening worden gehouden. Dit is geschied door een soortgelijke berekening uit te voeren als hiervoor is besproken, maar dan met inbegrip van de kapitaalbehoeften, die met uitbreidingsinvesteringen verband houden. In Bijlage VI is een overzicht gegeven van de uitbreidingen, die aan onze berekeningen ten grondslag liggen.

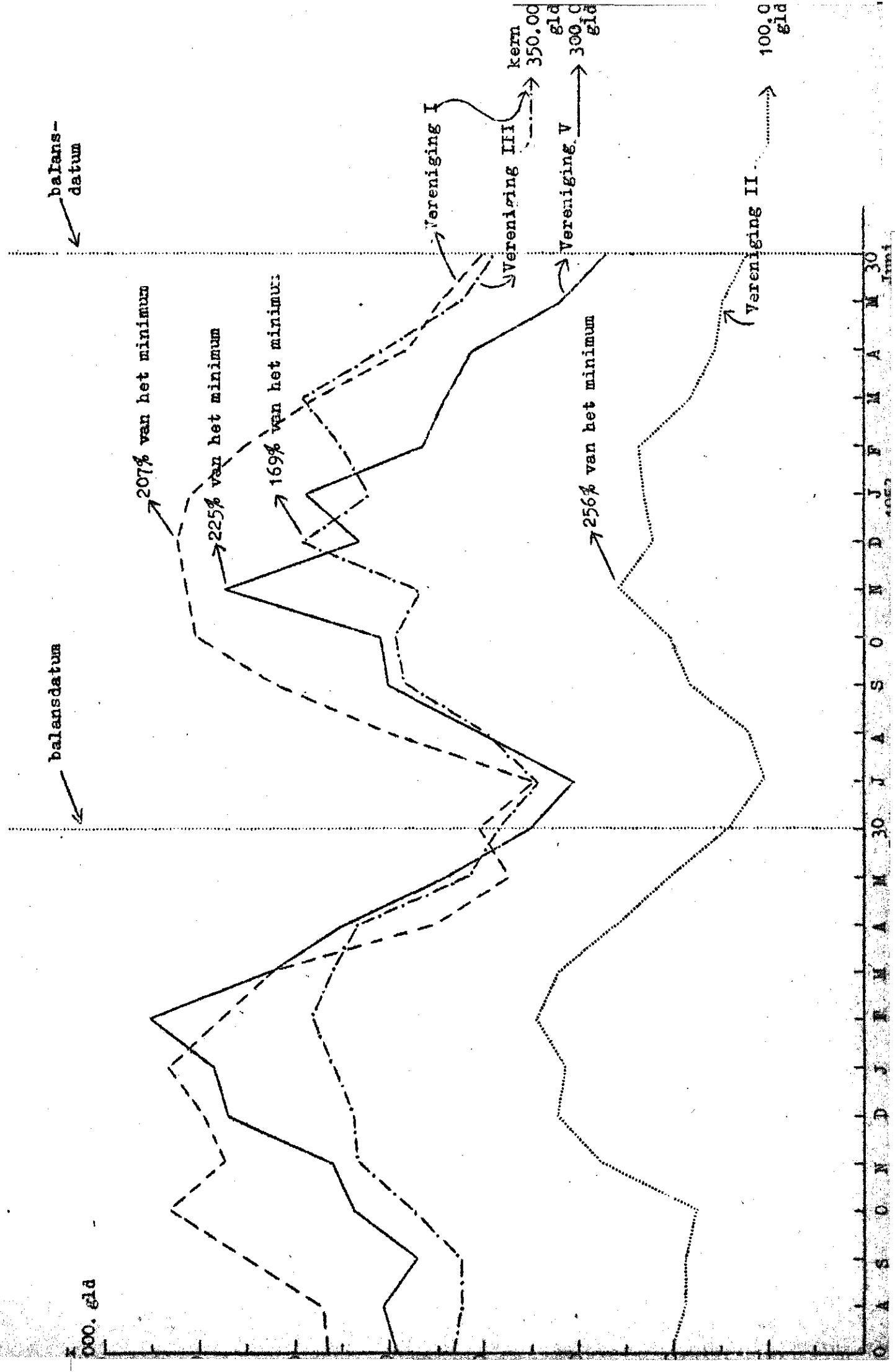
De uitkomsten van de berekeningen zijn in afdeling B van Bijlagen III, IV en V weergegeven. Na hetgeen hiervoor reeds is opgemerkt, moge het :

trekken van gevolgtrekkingen aan de lezer worden overgelaten. Wij volstaan met de mededeling, dat, ingeval de uitbreidingsplannen zouden worden verwezenlijkt, de financiële positie van verenigingen II en III wel enige versterking behoeft door middel van reservering of storting op ledenrekening.

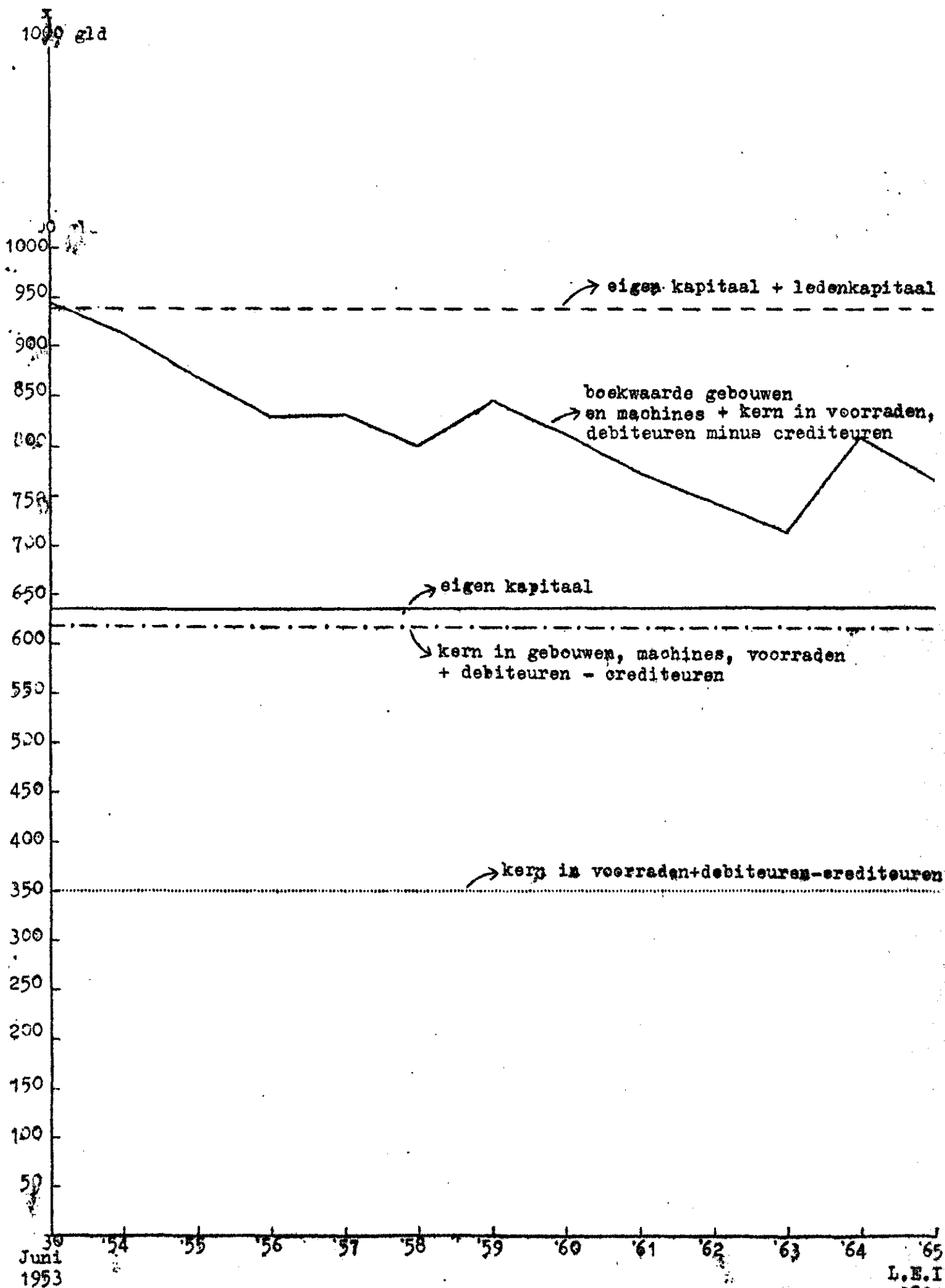
6. Slot

De uitkomsten van ons onderzoek wettigen tot op zekere hoogte een optimistisch oordeel over de toekomstige financiële ontwikkeling van de onderzochte verenigingen. Het is evenwel zeer goed denkbaar, dat de vooruitzichten voor andere verenigingen minder gunstig zullen zijn.

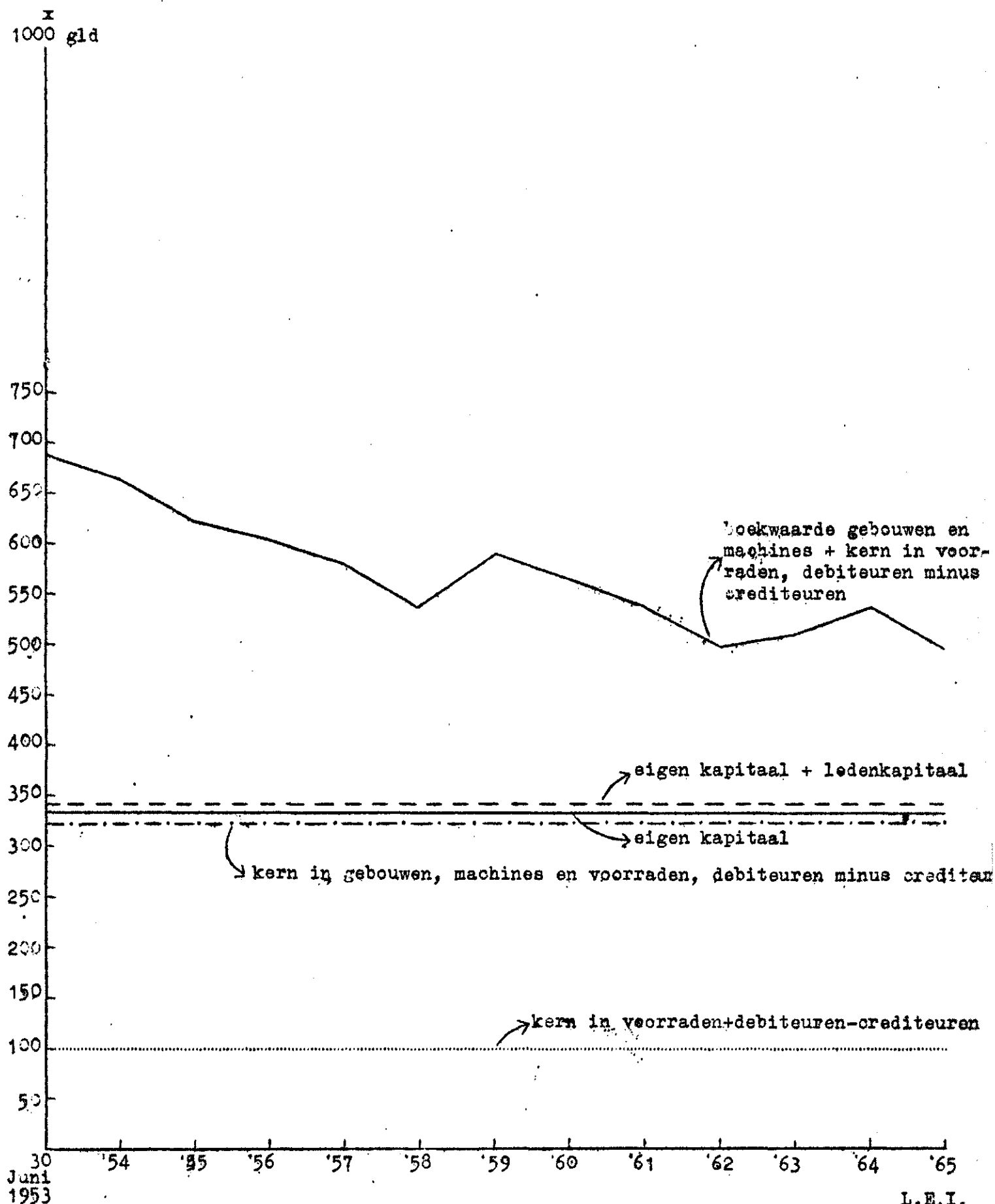
Zoals reeds in de inleiding is vermeld heeft deze studie ten doel, belanghebbenden een leidraad te verschaffen bij de beoordeling van de wenselijkheid van verder onderzoek.

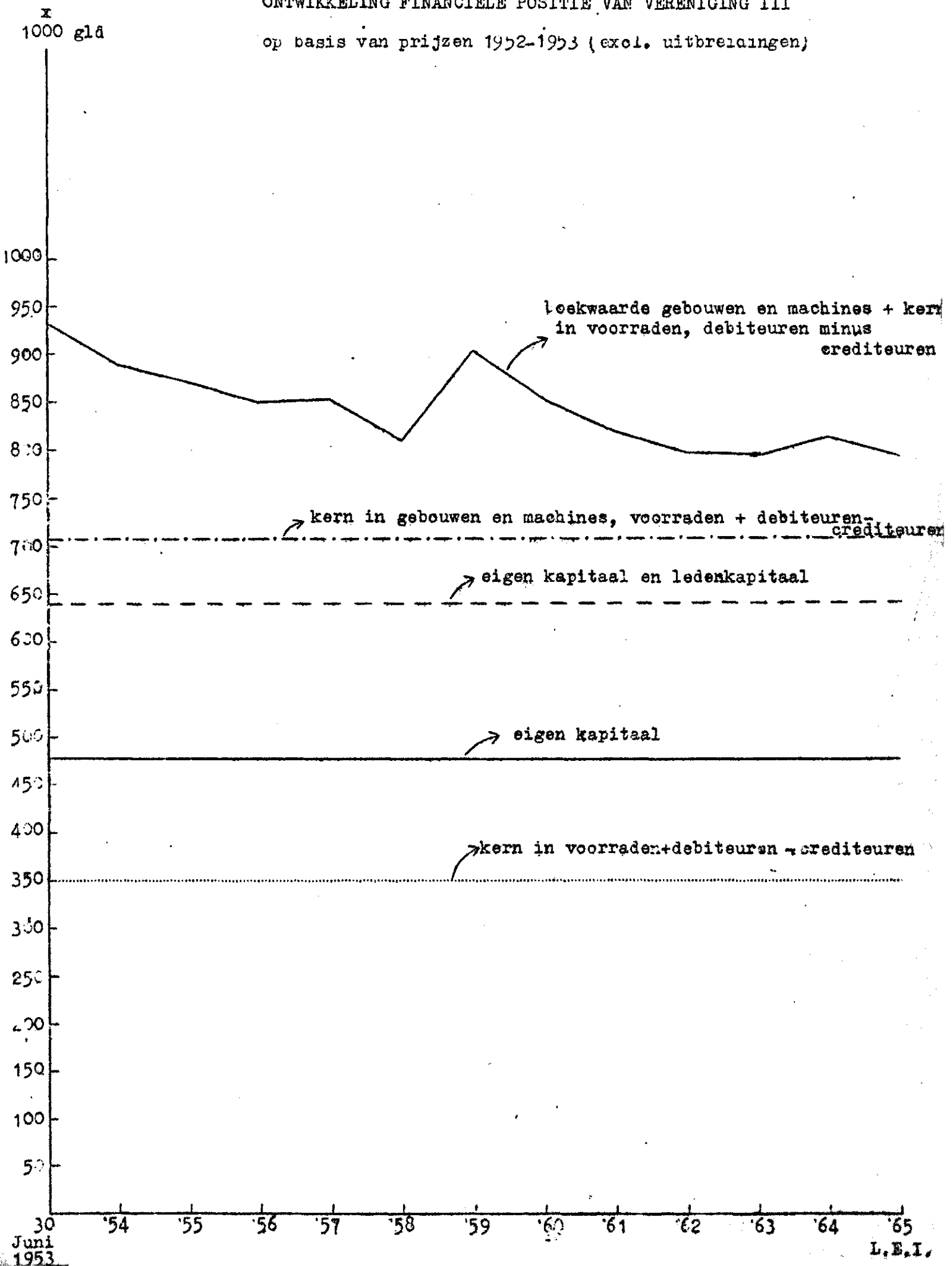
ONTWIKKELING FINANCIËLE POSITIE VAN VERENIGING I
op basis van prijzen 1952-1953 (excl. uitbreidingen)

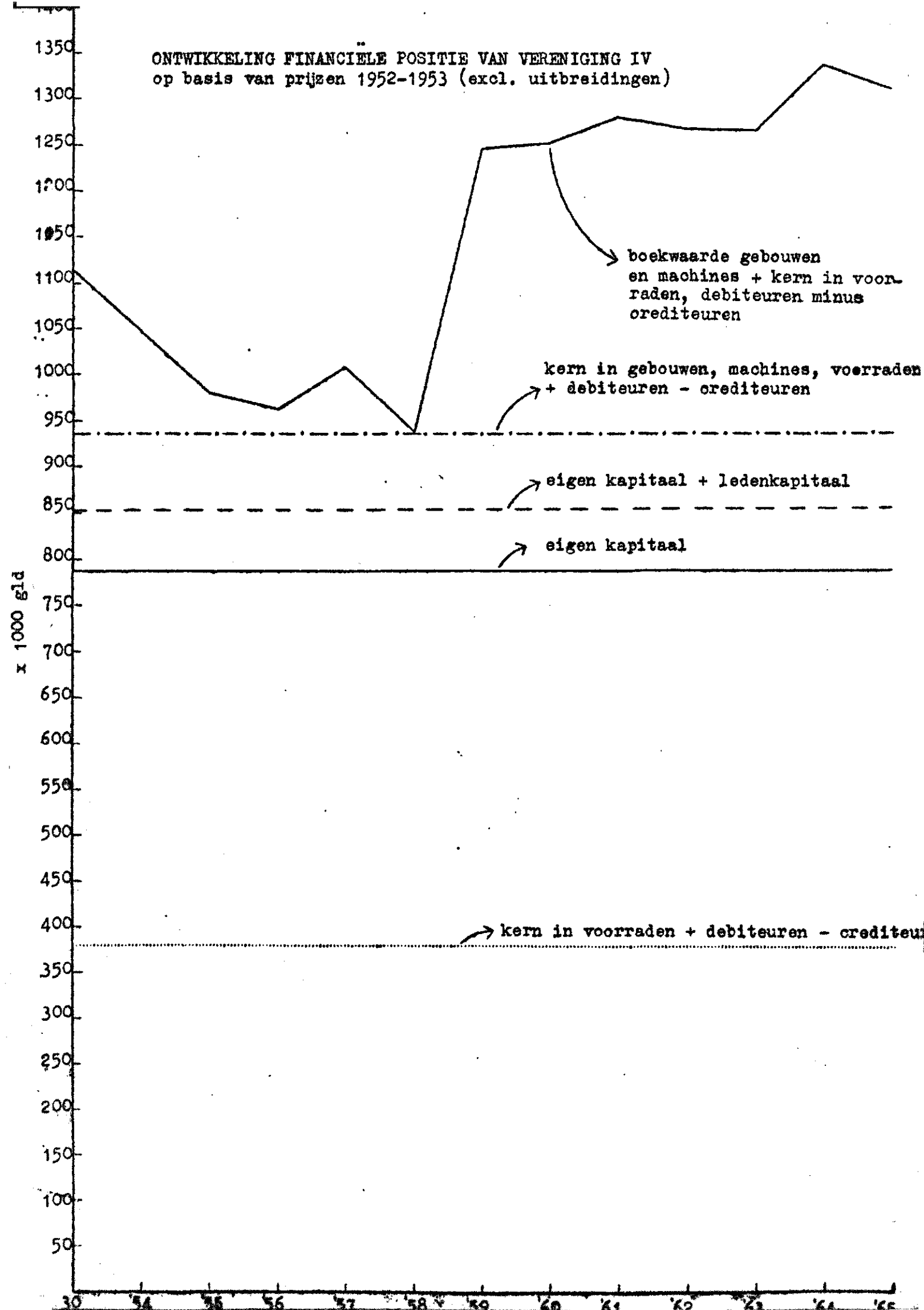
ONTWIKKELING FINANCIËLE POSITIE VAN VERENIGING II
op basis van prijzen 1952-53 (excl. uitbreidingen)

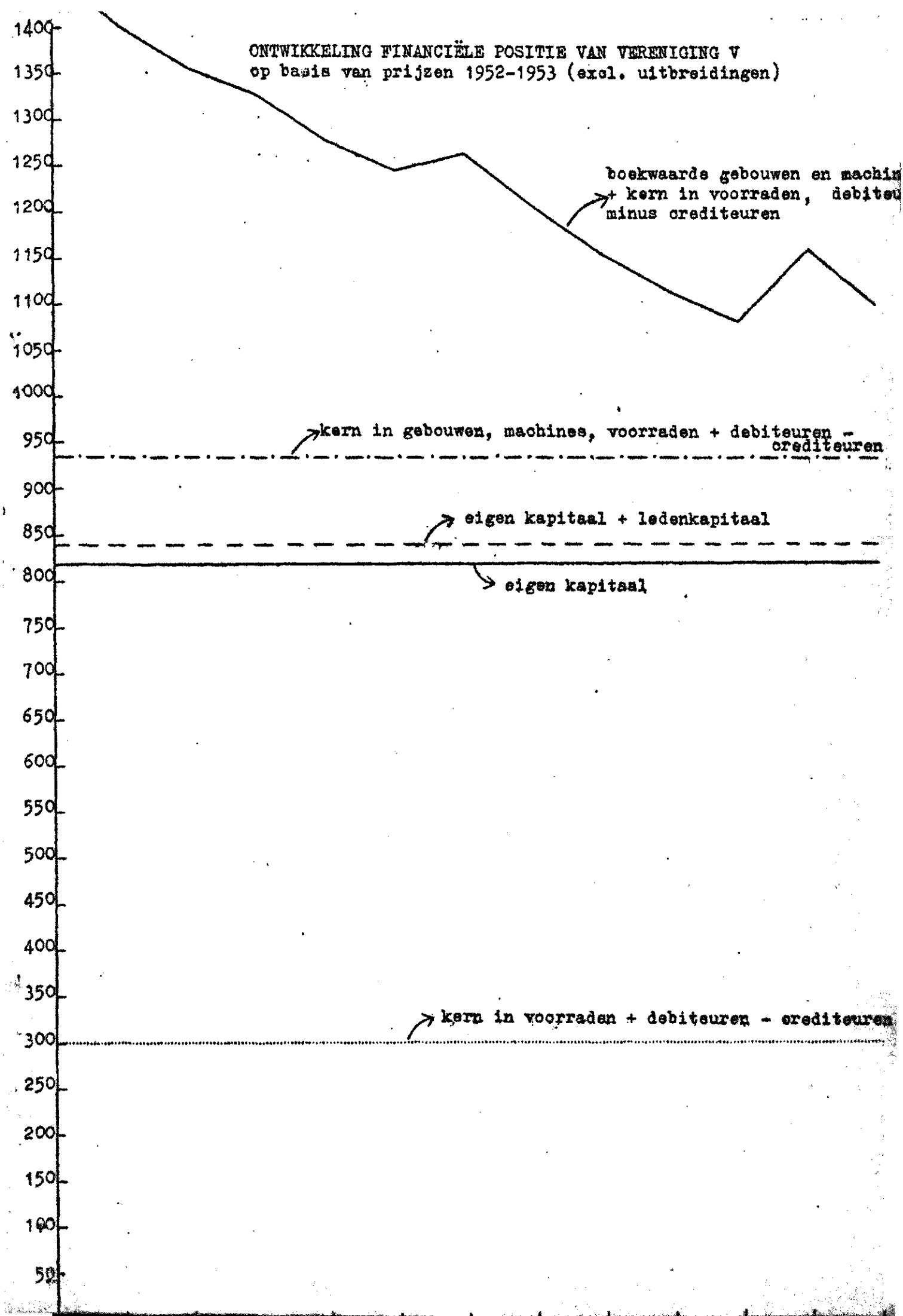
ONTWIKKELING FINANCIËLE POSITIE VAN VERENIGING III
op basis van prijzen 1952-1953 (excl. uitbreidingen)

ONTWIKKELING FINANCIËLE POSITIE VAN VERENIGING IV
op basis van prijzen 1952-1953 (excl. uitbreidingen)

ONTWIKKELING FINANCIËLE POSITIE VAN VERENIGING V
op basis van prijzen 1952-1953 (excl. uitbreidingen)

Jaar	Modig voor vervanging gedurende het jaar	Afhlossing op bestaande leningen ged. het jaar	Afhlossing op nieuwe leningen						Totale aflos- singen gedurende het jaar	Totale kapi- taalbehoefte aan het einde van het jaar
			A	B	C	D	E	F	G	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
excl. uit- breidingen										12
1953-54	11.200	17.500	2.760							17.500
1954-55	34.100	17.500	2.760	240						20.260
1955-56	37.900	17.500	2.760	240	600					20.500
1956-57	49.300	17.500	2.760	240	600	1.200				21.100
1957-58	2.000	17.500	2.760	240	600	1.200				22.300
1958-59	143.500	17.500	2.760	240	600	1.200	5.840			22.300
1959-60	1.000	17.500	2.760	240	600	1.200	5.840			28.140
1960-61	21.500	17.500	2.760	240	600	1.200	5.840			28.140
1961-62	29.900	17.500	2.760	240	600	1.200	5.840			28.140
1962-63	45.500	17.500	2.760	240	600	1.200	5.840	440		29.140
1963-64	69.200	17.500	2.760	240	600	1.200	5.840	440		28.580
1964-65	26.200	17.500	2.760	240	600	1.200	5.840	440	3.100	31.680
										28.700
										54.360
										58.400
										70.400
										24.300
										165.800
										29.140
										49.640
										58.040
										73.640
										97.780
										57.880

KAPITAALVERCORING IN DE PERIODE 1952-1965

Jaar	Saldo beschik- bare middelen begin v.h. jaar	Afschrijving gedurende het jaar	Nieuwe leningen gedurende het jaar								Totaal beschikbare geldmiddelen aan het einde van het jaar
			A	B	C	D	E	F	G	H	
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
1953-54	63.500	51.000	41.400								28.900
1954-55	200	51.000		3.600							54.800
1955-56	440	51.000			9.000						60.440
1956-57	2.040	51.000				18.000					71.040
1957-58	640	51.000									51.640
1958-59	27.340	51.000					87.600				165.940
1959-60	140	51.000									51.140
1960-61	22.000	51.000									73.000
1961-62	23.360	51.000						6.600			74.360
1962-63	16.320	51.000							46.500		73.920
1963-64	280	51.000								6.900	97.780
1964-65	-	51.000									57.900

DE ONTWIKKELING VAN ENIGE VERHOUDINGSGETALLEN IN DE PERIODE 1948 - 1953

Bijlage II

Vereniging	Liquide middelen + vlottende middelen - schulden op korte termijn in % van balans-totaal	Eigen middelen in % van balans-totaal	Eigen kapitaal + ledenkapitaal in % van balans-totaal	Leningen in % van boekwaarde v. gebouwen en machines 1)	Leningen in % van het eigenkapitaal 1)	Leningen in % van het eigenkapitaal + ledenkapitaal 1)	Eigen + lang vreed kap. in % van gebouwen + machines + de leningen + voorraden + debiteuren	Eigenkapitaal + ledenkapitaal per lid (in gld)	Onzetsnelheid van het kapitaal	Duur van het gegeven leverancierscrediet (in dagen)	Duur v.h. genoten leverancierscrediet (in dagen)	Gemiddelde voorraad-duur voeder-middelen (in dagen)	Gemiddelde voorraad-duur meststoffen (in dagen)	Gemiddelde totale voorraad-duur (in dagen)
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
30 Juni 1948	2	71	71	-	-	-	74	483	2,1	.	.	.	.	.
49	9	62	62	12	11	11	74	467	2,2	.	.	.	.	.
50	9	54	54	10	10	10	68	493	2,2	.	.	.	.	.
51	14	51	60	7	7	6	69	728	2,2	.	.	.	.	.
52	23	50	67	7	7	5	93	813	2,8	15	.	44	92	52
53	37	56	83	7	7	5	102	835	3,5	16	.	30	106	43
30 Juni 1948	2	57	60	-	-	-	62	452	2,4	.	.	.	.	.
49	- 8	50	52	-	-	-	56	418	2,4	.	.	.	.	.
50	- 7	45	47	-	-	-	49	483	2,7	.	.	.	.	.
51	3	47	48	-	-	-	53	648	2,6	.	.	.	.	.
52	18	56	58	31	31	30	80	768	3,5	1	7	52	82	62
53	- 2	41	42	40	71	69	75	796	2,8	1	7	29	83	41
30 Juni 1948	15	59	71	-	-	-	72	755	2,1	.	.	.	.	.
49	19	58	69	-	-	-	71	742	2,3	.	.	.	.	.
50	10	47	58	-	-	-	60	900	2,5	.	.	.	.	.
51	46	49	59	71	61	50	94	1272	1,9	.	.	.	.	.
52	38	52	61	51	52	40	93	1469	2,0	40	13	62	76	64
53	28	44	59	42	50	37	84	1467	1,9	52	10	35	88	49
30 Juni 1948	28	81	81	25	27	27	100	419	2,3	.	.	.	.	.
49	14	57	57	21	15	15	78	384	2,1	.	.	.	.	.
50	16	53	53	16	13	13	65	495	2,5	.	.	.	.	.
51	7	46	46	1	1	1	48	661	2,2	.	.	.	.	.
52	12	63	67	1	0	0	72	691	3,3	.	.	.	.	.
53	19	61	66	13	12	11	109	770	3,5	.	.	.	.	.
30 Juni 1948	8	65	68	-	-	-	75	719	2,2	.	.	.	.	.
49	3	57	59	-	-	-	67	699	2,5	.	.	.	.	.
50	- 2	48	50	-	-	-	57	741	2,6	.	.	.	.	.
51	31	50	51	60	66	64	88	1238	1,9	.	.	.	.	.
52	12	52	53	41	57	56	89	1424	2,1	3	7	57	97	72
53	11	50	51	39	35	54	87	1332	2,4	3	7	38	89	53

voor de versuchte ontwikkelings van de verhoudingsgetallen zie bijlage III

Datum	Leningen in % van de boekwaarde der duurzame activa					Leningen in % van het eigen kapitaal					Leningen in % van het eigen kapitaal + ledenkapitaal				
	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V	I	II	III	IV	V
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
A. Excl. uitbreidingen															
30 Juni 1953	7	40	42	13	39	7	71	50	12	55	5	69	37	11	54
54	7	58	49	24	47	6	99	55	20	63	4	97	41	19	62
55	7	59	47	22	46	6	92	52	17	59	4	90	38	16	58
56	7	57	46	19	44	5	86	49	14	55	4	84	37	13	54
57	7	55	46	21	43	5	79	49	17	52	3	77	36	15	51
58	6	55	46	19	42	5	72	44	13	48	3	71	33	12	47
59	5	51	50	42	39	4	74	58	46	46	3	72	43	42	45
60	5	49	49	42	38	4	67	52	47	41	2	65	39	43	41
61	5	46	47	44	37	3	61	46	51	38	2	59	34	47	38
62	4	45	42	43	35	3	53	40	49	34	2	52	30	45	34
63	4	42	38	43	32	2	52	36	49	30	2	51	26	45	30
64	3	46	40	47	32	2	61	39	57	33	1	60	29	53	32
65	2	37	37	46	29	1	52	22	54	28	1	51	25	50	28
B. Incl. uitbreidingen															
30 Juni 1953	7	40	42	13	39	7	71	50	12	55	5	69	37	11	54
54	11	59	50	26	47	12	101	58	22	64	8	99	43	20	63
55	11	58	60	24	46	11	95	86	19	60	8	92	64	17	59
56	11	56	66	23	45	10	88	111	19	59	7	86	82	18	58
57	10	53	67	33	45	9	81	116	31	55	6	79	86	29	54
58	8	53	66	30	42	9	80	106	27	51	6	79	79	25	50
59	17	56	68	51	42	20	91	121	66	52	14	89	90	61	51
60	17	54	66	51	42	18	83	110	66	47	12	81	82	61	47
61	16	51	64	52	41	17	74	100	70	43	11	72	74	64	42
62	16	51	62	51	40	15	66	94	67	39	10	64	70	62	38
63	15	51	61	51	37	14	74	91	66	34	9	72	68	61	34
64	11	53	62	54	35	12	80	93	75	38	8	72	69	69	37
65	11	51	60	53	33	10	70	86	71	33	7	68	64	65	32

1) De Romeinse cijfers hebben betrekking op de onderzochte verenigingen.

Datum	Deel van de duurzame activa dat door eigen kapitaal en ledenkapitaal is gedeelt, nadat ook de kern in vlottende activa hierdoor is gefinancierd 1)				
	I	II	III	IV	V
1	2	3	4	5	6
A. Excl. uitbreidingen					
30 Juni 1953	100	41	51	65	47
54	105	43	54	71	49
55	113	46	56	78	52
56	123	48	58	81	52
57	123	50	58	75	55
58	131	55	64	84	57
59	119	50	53	55	56
60	127	53	58	54	60
61	139	55	62	53	64
62	150	61	65	54	66
63	161	59	66	54	69
64	130	55	63	50	63
65	142	61	67	51	68
B. Incl. uitbreidingen					
30 Juni 1953	100	41	51	65	47
54	86	42	53	70	49
55	92	45	43	76	50
56	100	46	36	72	51
57	94	48	35	63	53
58	90	48	38	67	54
59	80	45	34	46	54
60	84	48	37	46	57
61	91	50	39	45	61
62	97	56	40	46	64
63	103	50	41	46	65
64	89	48	41	44	61
65	96	53	43	45	65

1) Eigen kapitaal plus leden kapitaal - kern in voorraden, debiteuren minus crediteuren - in % van de boekwaarde der duurzame activa.

2) De Romeinse cijfers hebben betrekking op de onderzochte verenigingen.

S O L V A B I L I T E I T 1) 2)

Datum	in absolute bedragen						in procenten van de omzet in 1952/53				
	I	II	III	IV	V		I	II	III	IV	V
1	2	3	4	5	6		7	8	9	10	11
A. Excl. uitbreidingen											
1953	425.790	- 17.120	225.760	431.960	82.480		11	- 1	11	10	2
1954	423.500	- 117.320	193.920	352.420	2.400		11	- 6	9	8	0
1955	417.670	- 103.360	207.180	365.360	23.400		11	- 5	10	8	1
1956	411.940	- 84.780	216.060	386.380	50.820		11	- 4	10	9	1
1957	414.630	- 67.820	218.820	375.380	71.560		11	- 3	10	8	2
1958	411.880	- 53.160	231.400	388.620	95.980		11	- 3	11	9	3
1959	423.550	- 49.740	184.600	190.580	113.040		11	- 2	9	4	3
1960	420.000	- 30.320	202.760	186.800	139.440		11	- 2	10	4	4
1961	414.570	- 15.080	225.020	162.680	155.140		11	- 1	11	4	4
1962	411.240	- 1.060	248.880	175.240	181.380		10	0	12	4	5
1963	408.710	- 8.540	269.320	174.920	206.380		10	0	13	4	5
1964	428.560	- 15.900	255.060	120.200	201.040		11	- 1	12	3	5
1965	423.770	- 5.220	274.860	139.540	225.540		11	0	13	3	6
B. Incl. uitbreidingen											
1953	425.790	- 17.120	225.760	431.960	82.480		11	- 1	11	10	2
1954	411.640	- 123.420	184.320	341.020	- 3.660		11	- 6	9	8	0
1955	407.630	- 106.420	75.160	356.380	21.740		10	- 5	4	8	1
1956	403.220	- 87.640	- 17.940	358.840	27.680		10	- 4	- 1	8	1
1957	415.730	- 68.460	- 36.640	282.920	50.320		11	- 3	- 2	6	2
1958	426.540	- 66.720	- 2.280	309.060	79.840		11	- 3	0	7	2
1959	370.350	- 95.540	- 57.020	62.740	75.500		9	- 5	- 3	1	3
1960	373.500	- 73.500	- 15.440	63.140	98.500		9	- 4	- 1	1	3
1961	373.750	- 50.460	22.140	42.480	122.800		10	- 2	1	1	4
1962	376.120	- 32.040	45.660	59.020	151.620		10	- 2	2	1	5
1963	379.270	- 49.080	57.740	62.640	183.220		10	- 2	3	1	4
1964	406.820	- 67.160	51.300	11.240	167.860		10	- 3	2	0	5
1965	407.730	- 41.600	75.780	34.460	195.760		10	- 2	4	1	5
C. Omzet 1952/53 ^(in gld)	3.937.600	2.078.500	2.098.000	4.476.000	3.889.200						

- 1) 20% van de boekwaarde der duurzame activa + kern in voorraden, debiteuren minus crediteuren - uitstaande leningen.
- 2) De Romeinse cijfers hebben betrekking op de onderzochte verenigingen.

	Objecten van uitbreiding	Geschat te investeren bedrag (in gld)	Boekjaar waarin naar schatting geïnvesteerd zal worden	Geschatte levensduur (in jaren)
Vereniging I	Kantooruitbreiding	40.000	1953/54	40
	Kantoorinventaris	10.000	idem	10
	Weegbrug + huisje	15.000	idem	20
	Boerderij (reeds gekocht)	20.000	idem	40
	Loods	30.000	idem	40
	Kuikenvoersnijder	2.500	1954/55	15
	Maalinstallatie	6.000	1953/54	15
	Kipwagen	5.000	idem	6
	Droger	20.000	1957/58	15
	Uitbreiding silo	130.000	1956/59	50
Vereniging II	Graan- en zaaizaadreinigingsinstallatie	15.000	1953/55	15
	Vrachtauto	25.000	1956/58	5
	Opslagloods	30.000	1957/58	40
	Drogerij	20.000	1962/63	30
	Wanmachine	6.000	1954/55	15
Vereniging III	Huis (reeds gekocht)	11.000	1953/54	50
	Motorfiets	1.600	idem	4
	Electrische telmachine	4.000	1954/55	10
	Centrale malerij en mengerij	170.000	1954/56	40
	Uitbreiding silo	100.000	idem	40
	Kantoor	25.000	1956/57	40
	Eierlokaal	10.000	idem	40
	Pneumatische losinstallatie	20.000	1954/55	15
Vereniging IV	Poterbewaarplaats	16.000	1953/55	50
	Hamermolen	6.000	1957/58	15
	Hamermolen	5.000	1953/54	15
	Lier	1.000	idem	15
	Kunstmestloods	100.000	1955/57	40
	Vernieuwing pakhuis	45.000	1957/59	40
Vereniging V	Uitbreiding kantoor	15.000	1953/55	30
	Kaploods	25.000	1954/56	40
	Vrachtauto	20.000	1957/58	6